

การพัฒนาสวัสดิการเชิงพุทธของผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมในจังหวัดเชียงราย
DEVELOPMENT OF WELFARE ON A BUDDHIST BASIS FOR ELDERLY
PEOPLE THROUGH PARTICIPATION IN CHIANG RAI PROVINCE

พระครูสุวิธานสุตสุนทร

Phrakrusuvicanasuttasuntorn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

thanit_loonlawan@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดสวัสดิการเชิงพุทธของผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงราย 2) เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสวัสดิการเชิงพุทธของผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงราย 3) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาสวัสดิการเชิงพุทธของผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงรายการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Reserch) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) และจากการสัมภาษณ์ จำนวน 25 รูป/คน ผลการวิจัยพบว่า

1) การจัดสวัสดิการเชิงพุทธของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงราย พบว่า มีการจัดสวัสดิการเชิงพุทธของผู้สูงอายุ ดังนี้คือ สวัสดิการด้านสังคม เช่น กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กิจกรรมจัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและ สวัสดิการด้านวัฒนธรรม เช่น กิจกรรมพบกันวันพระ กิจกรรมไหว้พระแก้ววัด กิจกรรมตามประเพณีของชุมชน กิจกรรมอบรมอาชีพทำดอกไม้จันทน์ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ

2) กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสวัสดิการเชิงพุทธของผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงราย พบว่า มีการพัฒนาสวัสดิการเชิงพุทธของผู้สูงอายุในด้านของกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย วัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน ราชการ หน่วยงาน องค์กร ที่ส่งเสริมและสนับสนุนในด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ

3) วิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาสวัสดิการเชิงพุทธของผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงราย พบว่ามีรูปแบบดังนี้คือ รูปแบบการจัดสวัสดิการด้านสุขภาพ รูปแบบการจัดสวัสดิการการศึกษา รูปแบบการจัดสวัสดิการด้านอาชีพ รูปแบบการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย

คำสำคัญ : การพัฒนา; สวัสดิการเชิงพุทธ; ผู้สูงอายุ; การมีส่วนร่วม

Abstract

The article has objectives to 1) study the Buddhist welfare provision for the elderly in Chiang Rai Province, 2) study the of the participation process in Buddhist welfare development of the elderly in Chiang Rai Province, and 3) to analyze the model of Buddhist welfare development of the elderly in Chiang Rai Province. This is the qualitative research and data was collected through the tools called document and interviewing. The research result was found that;

1) the Buddhist welfare provision for the elderly in Chiang Rai Province was as follows: social welfare activities like Buddhist tourism and establishment of the center for quality of life improvement, the activities of cultural welfare like meeting on Buddha's day, paying homage at nine temples and the activities according to community tradition like making sandalwood flowers, occupational promotion and culture.

2) The participation process in Buddhist welfare development of the elderly in Chiang Rai Province was in the participatory process of network partners, temples, houses, schools, communities, government sectors, agencies that supported in the welfare of the elderly.

3) Analyzing of the model of Buddhist welfare development of the elderly in Chiang Rai Province was found in the forms of arrangement as follows: health welfare arrangement, welfare on education, occupational welfare and housing(sheltering).

บทนำ

ด้วยปัจจุบันโครงสร้างของประชากรโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากภูมิภาคต่างๆทั่วโลกกำลังประสบปัญหาจำนวนประชากรผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆโดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกไม่ว่าจะเป็นประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรผู้สูงอายุเร็ว

ที่สุดในโลกหรือที่ประเทศจีนก็กำลังประสบปัญหาเช่นกันโดยมีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเพียงแคในระยะเวลาเพียงหนึ่งช่วงอายุคนเท่านั้นสำหรับประเทศไทยก็คงหนีไม่พ้นปัญหานี้ซึ่งขณะนี้สังคมไทยกำลังถึงจุดเปลี่ยนที่น่าเป็นห่วงเนื่องจากประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ” (Aging Society) อย่างเต็มตัวแล้วทั้งนี้การที่ประเทศไทยจะถูกจัดให้อยู่ใน “สังคมผู้สูงอายุ” ประเทศนั้นจะต้องมีประชากรผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมดซึ่งตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันโครงสร้างของประชากรในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก “ผู้สูงอายุ” หรือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2561 : 2)

รายงานของสหประชาชาติ ระบุว่าจำนวนคนที่ก้าวเข้าสู่ภาวะผู้สูงวัยในอีก 10 ปีข้างหน้าจะเพิ่มสูงขึ้นจากระดับปัจจุบันอีก 200 ล้านคน ไปอยู่ที่ 1,000 ล้านคนและจะเพิ่มขึ้นอีกเท่าตัวไปจนถึงที่ระดับ 2,000 ล้านคน ในปี 2050 ขณะที่ทั้งอัตราการเกิดทารกและคนในวัยแรงงาน ในหลายประเทศกลับมีจำนวนลดน้อยลงอย่างน่าใจหายเช่นสหรัฐที่จำนวนการเกิดทารก ลดต่ำลงมากที่สุดเป็นประวัติการณ์ในปี 2011 ขณะที่สิงคโปร์ เมื่อปี 2012 อยู่ในอัตราส่วนที่ทารก 1.3 คนต่อผู้หญิง 1 คน ส่วนญี่ปุ่นอัตราการเกิดในปี 2010 ลดลงมาอยู่ที่ 1.39 จุดขณะที่ปี 1925 อยู่ที่ 5.10 จุด ซึ่งเกณฑ์เฉลี่ยของโลกในปี 2010 อยู่ที่ 2.52 จุด ปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุและสัดส่วนผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปนั้นของประเทศไทยเพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็วทำให้โครงสร้างประชากรของประเทศไทยกำลังเคลื่อนเข้าสู่ระยะที่เรียกว่า “ภาวะประชากรผู้สูงอายุ (Population Ageing)” อันจะมีผลต่อสภาพทางสังคมสภาวะเศรษฐกิจและการจ้างงานตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรทางสุขภาพและสังคมของประเทศอย่างต่อเนื่องในระยะยาว และพบว่าตั้งแต่ปีพ.ศ. 2553-2554 ประเทศไทยมีสถิติผู้สูงอายุ จำแนกตามกลุ่มอายุและเพศและอัตราส่วนเพศทั่วราชอาณาจักร (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2559 : 9)

ดังนั้นรัฐจึงได้ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุโดยได้มีการตรากฎหมายให้องค์การบริหาร ส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชน ในท้องถิ่นของตนเองและกำหนดให้การสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนชรา เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพ.ศ. 2542 มาตรา 16 (10)) ที่ให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและ

หน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชน ในท้องถิ่นของตนเองโดยไม่
การสังคสมสเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนชราอีกทั้ง รัฐธรรมนูญได้บัญญัติสิทธิของผู้สูงอายุ
ไว้ว่าบุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์และรายได้ไม่เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการสิ่ง
อำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรีและความช่วยเหลือ ที่เหมาะสมจากรัฐ และรัฐ
ต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคมการสาธารณสุขการศึกษาและวัฒนธรรมคุ้มครองและ
พัฒนาเด็กและเยาวชนสนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมวัยส่งเสริมความเสมอภาคของ
หญิงและชายเสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชนรวมทั้งต้อง
สงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุผู้ยากไร้ผู้พิการหรือทุพพลภาพและ ผู้อยู่ในสภาวะ
ยากลำบากให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้ (นนทนีย์ ไชยสุต, 2563 : 64)

ตามแผนพัฒนาจังหวัดเชียงราย ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
และคุณภาพชีวิตเพื่อให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข ได้มีการส่งเสริมการสร้างเสริมกลไกทางสังคมเพื่อ
การพัฒนาสังคมและเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และ
สร้างภูมิคุ้มกันของสถาบันครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยมุ่งเน้นแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตของ
ประชาชนอย่างรอบด้าน พร้อมทั้ง เตรียมรับกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากร
ที่สำคัญ นั่นคือ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยข้อมูลจากที่ทำการปกครองจังหวัดเชียงราย (แผนภาพที่
1) พบว่า ประชากรผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) มีแนวโน้มของจำนวนและสัดส่วนเพิ่มขึ้นโดย ในปี
2556 จากประชากรผู้สูงอายุ 163,027 คน หรือร้อยละ 13.5 ของประชากรทั้งจังหวัด เพิ่มขึ้นในปี
2557 เป็นร้อยละ 14.2 ในปี 2558 เพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 14.3 และ ลดลงมาที่ร้อยละ 14.0 ในปี 2559
ทั้งนี้ตามนิยามของ สังคมผู้สูงอายุ ประเทศไทยได้เริ่มก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี 2548 โดย
พิจารณาจากประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่มีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 10 และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่าง
สมบูรณ์ในปี 2567 นั่นคือ เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนสูงกว่าร้อยละ 20 องค์การปกครอง
ส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดบริการสาธารณะแก่ชุมชนรวมทั้งภารกิจเกี่ยวกับการ
จัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กสตรีผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส ในปัจจุบัน
ผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงรายได้รับสวัสดิการเกี่ยวกับการจ่ายเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุตามระดับขั้นบันได
คือ ตามอายุที่กำหนดในระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของ
องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552 ซึ่งทางเทศบาลยังขาดแคลนข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

และยังไม่มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุอย่างชัดเจน โดยเฉพาะสวัสดิการสังคมตามแผนยุทธศาสตร์สวัสดิการสังคมไทย ของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพอนามัย ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการมีงานทำและการมีรายได้ ด้านความมั่นคงทางสังคม ด้านบริการสังคม และด้านนันทนาการ ทั้งนี้การที่ได้ทราบถึงความต้องการของผู้สูงอายุจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงรายและผู้มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการสังคม ให้สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของกลุ่มผู้สูงอายุอย่างแท้จริง (นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์, 2560 : 7)

ความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เพราะในปัจจุบันประชากรที่อยู่ในวัยผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มมาอย่างรวดเร็วและมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น รัฐจึงต้องรับภาระในเรื่องการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งเราต้องยอมรับว่าปัจจุบันประเทศ ของเราประสบกับปัญหาหลายด้าน ทั้งทางด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ดังนั้น การจัดสวัสดิการที่เพียงพอและเหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุจึงมีข้อจำกัดมากมาย และที่สำคัญ ผู้สูงอายุมีความต้องการบริการสวัสดิการสังคม 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพอนามัย 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านนันทนาการ 4) ด้านที่อยู่อาศัย 5) ด้านความปลอดภัยในชีวิต โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกและร่วมมือกับกลุ่มเครือข่ายทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ด้านปัจจัยความสำเร็จในการทำให้เป้าหมาย การจัดกิจกรรมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาสังคม และความ มั่นคงฯ องค์กรภาคเอกชน ชมรมผู้สูงอายุ สภาผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงราย ชุมชนใช้กระบวนการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ องค์กรมีนโยบายที่ชัดเจน ในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ

บทความวิจัยนี้นำเสนอ เรื่อง รูปแบบและกระบวนการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในจังหวัดเชียงราย เพื่อเป็นการศึกษาเกี่ยวกับ การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของภาคีเครือข่ายในจังหวัดเชียงราย กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุของภาคีเครือข่ายในจังหวัดเชียงราย รูปแบบและกระบวนการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงราย และผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการศึกษาในครั้งนี้จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำนโยบายและแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดสวัสดิการเชิงพุทธของผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสวัสดิการเชิงพุทธของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงราย
3. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาสวัสดิการเชิงพุทธของผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงราย

การทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษางานวิจัยเรื่องนี้ มีการทบทวนงานวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังนี้ คือ

1. นางลักษณ์ เทพสวัสดิ์ ได้กล่าวถึง แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ พบว่า งานสังคมสงเคราะห์เป็นทั้งศิลปวิทยาศาสตร์และวิชาชีพในการช่วยเหลือมนุษย์โดยเน้นให้อุปถัมภ์ป้องกันและแก้ไขปัญหาของตนเองปัญหาของครอบครัวปัญหาของกลุ่มและชุมชนรวมทั้งช่วยเหลือคนในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันสามารถมีชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุขซึ่งในการนี้จำเป็นต้องอาศัยวิธีการสังคมสงเคราะห์หลายวิธีประกอบกันอันได้แก่วิธีการสังคมสงเคราะห์เฉพาะรายวิธีการสังคมสงเคราะห์กลุ่มชนการจัดระเบียบชุมชนการวิจัยและการบริหารงานสังคมสงเคราะห์

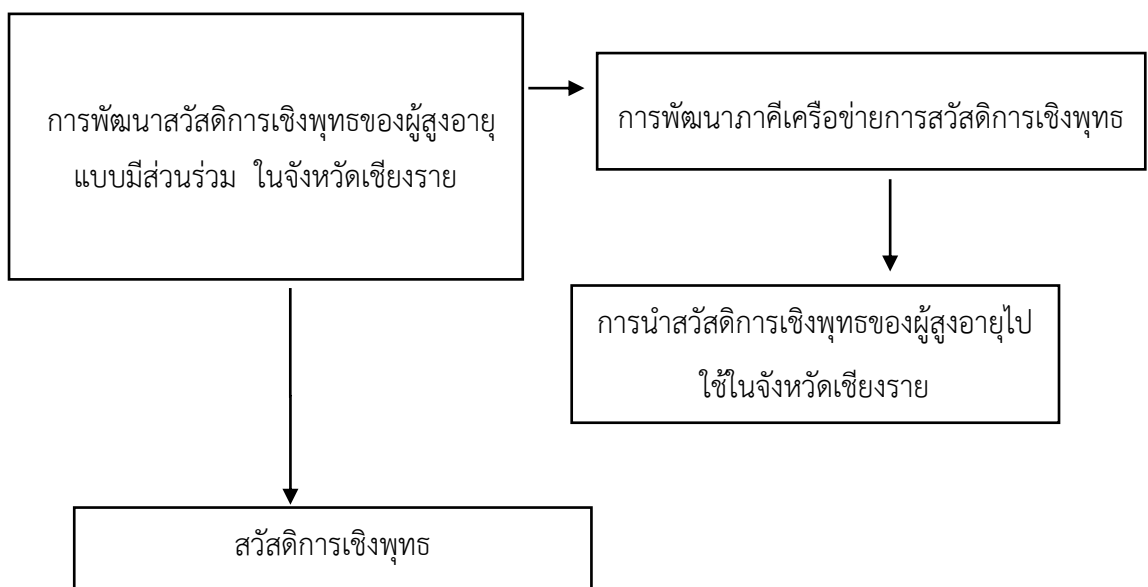
2. ประเวศ วะสี ได้กล่าวถึง ระบบสวัสดิการผู้สูงอายุในต่างประเทศ พบว่า การเพิ่มขึ้นของจำนวนและสัดส่วนประชากรสูงอายุอย่างรวดเร็วได้สร้างความวิตกกังวล ให้กับประเทศต่างๆทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่ได้ออกวางเข้าสู่ภาวะที่เรียกว่า “สังคมผู้สูงอายุ” ไปแล้วเช่นประเทศ ญี่ปุ่น สิงคโปร์ เกาหลี ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา แคนาดา อิตาลี ความตระหนักถึงผลกระทบที่อาจตามมาจากสถานการณ์เช่นนี้ทำให้หลายประเทศได้กำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาและมีการวางแผนเตรียมรับมือกับสถานการณ์ที่อาจจะต้องเผชิญประสบการณ์จากประเทศเหล่านี้เป็นองค์ความรู้อันมีค่าที่จะเป็นแบบอย่างให้ประเทศไทยได้คิดหาช่องทางในการตั้งรับและอุดหนุนวัยที่มีอยู่ได้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

3. มุลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย ได้กล่าวถึง ระบบสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทย พบว่า การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุเริ่มขึ้นเมื่อปีพ.ศ.2496 แต่มีความก้าวหน้าอย่างเป็นรูปธรรมเมื่อปีพ.ศ. 2525 หลังจากเขารวมการประชุมสมัชชาผู้สูงอายุโลกมีองค์กรดำเนินงานด้านผู้สูงอายุเกิดขึ้นหลายองค์กรเช่นคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยสมาคม

คลังปัญญาผู้สูงอายุศูนย์พัฒนาผู้ประกอบการผู้สูงอายุและองค์กรเอกชนอีกมากมายมีการจัดทำแผนระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุแห่งชาติพ.ศ. 2525-2544 เป็นแผนแม่บทให้หน่วยงานต่างๆ มีนโยบายและแผนที่ชัดเจนมีการดำเนินงานในลักษณะเครือข่ายมากขึ้นทั้งองค์การช่วยเหลือผู้สูงอายุระหว่างประเทศและองค์กรภาครัฐเช่นกรมอนามัยมีนโยบายในการสนับสนุนเครือข่ายการทำงานด้านผู้สูงอายุนอกจากนี้ คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมีตัวแทนจากกระทรวงต่างๆ รวมเป็นคณะกรรมการเช่นกระทรวงสาธารณสุขกระทรวงแรงงานกระทรวงศึกษาโดยเฉพาะสำนักนายกรัฐมนตรีที่มีนายกรัฐมนตรีมาทำหน้าที่ประธานแผนงานต่างๆ จึงได้รับการรับรองและมีผลในการปฏิบัติ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และ การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎี โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

กระบวนการวิจัยเรื่อง รูปแบบและกระบวนการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในจังหวัดเชียงราย สามารถสรุปได้ดังนี้คือ

1) ศึกษารวบรวมเอกสารแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ ระบบสวัสดิการผู้สูงอายุในต่างประเทศ ระบบสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทย การจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในสังคมไทยและในต่างประเทศการจัดสวัสดิการสังคม แนวทางการจัดโครงการจ่ายเงินสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงรายกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุของภาคีเครือข่าย ในจังหวัดเชียงราย รูปแบบและกระบวนการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงราย

2) เก็บรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริงเพื่อให้เห็นถึงรูปแบบและกระบวนการพัฒนางานวิจัยโดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants) จากการมีส่วนร่วมของหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อสรุปประเด็นการนำไปสู่การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

3) สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประเพณีและวัฒนธรรม ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยี ปรากฏท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เพื่อระดมแนวคิด มุมมองที่มีผลต่อการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และนำไปสู่การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบและกระบวนการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

- 3.1 ศึกษางานจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3.2 ลงพื้นที่สำรวจข้อมูล
- 3.3 ประชุมสนทนากลุ่มย่อย
- 3.4 วิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากเอกสาร และ จากการประชุมกลุ่มย่อย
- 3.5 สรุปผลการวิจัย
- 3.6 นำเสนอผลการวิจัย

4) เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาข้อมูลสรุปในเชิงสถิติจากการวิจัยเชิงสำรวจ (Survry Research) เพื่อนำไปสู่การประมวลผลข้อมูล และศึกษาเชิงความสัมพันธ์ถึงมุมมองของ รูปแบบและ กระบวนการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในจังหวัดเชียงราย ซึ่งเก็บรวบรวมจากแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา ประชาชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน

5) สรุปผลการวิจัยที่ได้คือ รูปแบบและกระบวนการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในจังหวัดเชียงราย

6) นำเสนอผลงานวิจัย ทั้งในระดับชาติ และนานาชาติ

ผลการวิจัย

การจัดสวัสดิการเชิงพุทธของผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า การดูแลผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนในจังหวัดเชียงราย ในส่วนของการประสานงานหรือบูรณาการภาคีเครือข่าย การเพื่อของ ประชากรผู้สูงอายุของประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครัวเรือนเป็น ครัวเรือนเดี่ยวมากขึ้น ภาวะครอบครัวหัวกลางเนื่องจากคนรุ่นหนุ่มสาวย้ายออกไปทำงานต่างถิ่นทิ้ง ให้ลูกอยู่กับปู่ย่าตายายสูงอายุตามลำพัง การสนับสนุนงบประมาณที่ยั่งยืน ตลอดจน การบริการ จัดการตารางเรียนผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพขาดผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการที่มีความชำนาญ

กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสวัสดิการเชิงพุทธของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงราย ตั้งแต่ พ.ศ. 2547 จนถึง ปัจจุบันยังคงอยู่ในรูปแบบของชมรมผู้สูงอายุที่มีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยการคำนึงถึงเงื่อนไขที่ ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชมรม 3 ประการ ได้แก่ (1) ผู้นำ คือ ประธานชมรมมีบทบาทสำคัญในการ ควบคุมการดำเนินการจัดกิจกรรมของชมรมให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ (2) การมีส่วนร่วมของสมาชิก คือ สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมที่สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการโดยรวม ตลอดจนร่วมผลักดันให้กิจกรรมของชมรมสามารถเกิดขึ้นได้ในชุมชนและ (3) การบริหารจัดการ ตนเองที่เป็นอิสระ และไม่พึ่งพิงหน่วยงานภายนอก คือ สมาชิกมีความตระหนักในปัญหาที่พวกเขา ประสบอยู่ โดยเชื่อว่าปัญหาเหล่านั้นพวกเขาสามารถจัดการได้ด้วยตนเอง ด้วยการร่วมกันกำหนด แนวทางการแก้ไข ผ่านกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมร่วมกัน

การวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาสวัสดิการเชิงพุทธของผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบและกระบวนการดูแลผู้สูงอายุอย่างยิ่งยวดในจังหวัดเชียงราย ผ่านกระบวนการโรงเรียนผู้สูงอายุ ในรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ ด้วยบริบทและความแตกต่างตามสภาวะสังคมและความเป็นอยู่ เช่น รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุ ทางด้านร่างกาย รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุ ทางด้านจิตใจ รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุ ทางด้านจิตวิญญาณ รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุ ทางด้านอาชีพเสริม รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุ ทางด้านกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยเรื่องนี้ ซึ่งมีงานวิจัยที่สอดคล้อง ดังนี้คือ

นันทนา อยู่สบาย ได้ทำงานวิทยานิพนธ์เรื่อง ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในองค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้ชัย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ผู้สูงอายุ ในองค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้ชัย อำเภอบางเสาธงจังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 149 คน อายุ 60-65 ปี จำนวน 238 คนสถานภาพสมรส จำนวน 201 คน ระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา จำนวน 226 คน อาชีพรับจ้าง จำนวน 119 คน รายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท จำนวน 211 คน พบว่า มีความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีความต้องการมากที่สุดคือด้านความปลอดภัยในชีวิต รองลงมา ด้านสุขภาพอนามัย ด้านนันทนาการ และด้านการศึกษา น้อยที่สุดคือด้านที่อยู่อาศัยการเปรียบเทียบความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในองค์การบริหารส่วนตำบลศิระจรเข้ชัย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามเพศ อายุสถานภาพสมรสระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความต้องการสวัสดิการสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สุทธิพงศ์ บุญผดุง ได้ทำงานวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ 1) พบว่า 1) ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก โดยด้านความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี และ ด้านสภาพร่างกายที่ดี ตามลำดับ ในขณะที่ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี และด้านการตัดสินใจด้วย ตนเองมีระดับคุณภาพชีวิตในระดับ

ปานกลาง 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต พบว่าด้านสภาพ อารมณ์ที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัยด้านความก้าวหน้า อ่างกว้าง และปัจจัยด้านความสุขกาย สบายใจ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัยด้านปฏิสัมพันธ์ใน ครอบครัว มิตรสหายและเพื่อนบ้าน ด้านการ รวมกลุ่มทางสังคมมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัย ด้านการอุทิศและการได้รับการยอมรับจากชุมชน ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี

ณัฐรัชชัยร เดชสิทธิ์บุลพร ได้ทำงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “การดูแลผู้สูงอายุตามหลักสุขภาวะ ในประเทศไทย” พบว่า 1) พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ พบว่าผู้สูงอายุให้ความสำคัญต่อโภชนาการโดย เลือกรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพและครบทุกมื้อ มีการ ออกกำลังกายโดยการวิ่ง เดิน กายบริหารอ ยางสม่ำเสมอ มีการจัดการกับภาวะทางอารมณ์และความเครียดได้ดี โดยใช้หลักธรรมะ และใช้วิธีการ นอนหลับ อ่านหนังสือ ดูทีวีนั่งสมาธิ เป็นต้น เพื่อพักผ่อน 2) ประวัติสุขภาพและการตรวจสุขภาพ ผู้สูงอายุมีโรคประจำตัวเรื้อรัง ได้แก่โรคเบาหวาน โรคความดัน โลหิตสูง โรคไขมันในเส้นเลือด เป็นต้น โดยเลือกใช้บริการสถานพยาบาลใกล้บ้าน ได้แก่โรงพยาบาลประจำ จังหวัดและศูนย์บริการสาธารณสุข ชุมชน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยมีดังนี้คือ

การพัฒนาสวัสดิการเชิงพุทธของผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมในจังหวัดเชียงราย

มีชุดคู่มือการพัฒนาสวัสดิการเชิงพุทธของผู้สูงอายุ

เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในจังหวัดเชียงราย
ในการดูแลสวัสดิการเชิงพุทธ ของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

ผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงรายมีสวัสดิการด้านสัมาอาชีพ และ
สวัสดิการด้านสุขภาพ

สรุป

รูปแบบและกระบวนการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในจังหวัด
เชียงราย พบว่าผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงราย มีความต้องการในด้านของรูปแบบการจัดสวัสดิการด้าน
สุขภาพ รูปแบบการจัดสวัสดิการการศึกษา รูปแบบการจัดสวัสดิการด้านอาชีพ รูปแบบการจัด
สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ก. องค์กรท้องถิ่นร่วมกับวัด ชุมชน โรงเรียน และสถานีนอนามัย ร่วมกันกำหนดนโยบายในการดำเนินการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุ ในการจัดทำแผนพัฒนาในระดับท้องถิ่น และระดับจังหวัด เพราะจากการศึกษาพบว่า การจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุเริ่มจากการดำเนินงานของบุคคลซึ่งคือพระสงฆ์ ไม่ได้เกิดจากนโยบายขององค์กรท้องถิ่น

ข. มีการนำนโยบายในการดำเนินการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุเข้าสู่ภาคปฏิบัติ โดยการจัดทำแผนปฏิบัติการ โดยมีการกำหนดโครงการ กิจกรรมดำเนินงาน เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนในเชิงปฏิบัติในการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุและชุมชนได้อย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบองค์ความรู้เกี่ยวกับมีกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในจังหวัดเชียงรายในการดูแลสวัสดิการของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนในจังหวัดเชียงราย

References

- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย .
(2561). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2560*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัท โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2560). *พระราชบัญญัติผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ.2546*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- นันทนีย์ ไชยสุต. (2563). *การสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนชรา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่บริษัทสุขุมและบุตรจำกัด.
- นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์. (2560). *สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ พิมพ์ลักษณ์.